

เทศน์เช้า วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๑

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เห็นไหม เราจะภาวนากัน เราจะทำกัน เราประพฤติปฏิบัติเราต้องรู้ตัวเองก่อน อย่างเช่น เราเอาขนมเอาของไปเก็บไว้ในกุฏิ มันเป็นอาบัติทุกกฏ มันเป็นอันโตวฏฐะ สามป๊กกะ หลวงตา พุดบ๋อย มันอยู่ในบุพพสิกขา เอาของเก็บเองก็ดี อาหารเอาไว้ในที่อยู่อาศัยเป็นอาบัติทุกกฏ ฉะนั้นคนอื่นทำไม่ได้ แต่สำหรับเราทำ เอาไปเก็บไว้ เราเก็บไว้เพราะอะไร เพราะว่าเรามัน เหมือนกับทุกอย่างรับผิดชอบคนเดียว เวลาเด็กมา เวลาอะไรมา เราเอาแจกได้ทันที แต่เราไม่ได้ เก็บไว้เพื่อเราเอง

การเอาของไปเก็บไว้ในกุฏิมันทำให้ห่มดั้น ทำให้หนูมา ทำให้ทุกอย่างมันเสียหายหมด เห็นไหม พระพุทธเจ้าถึงห้าม ห้ามเอาของไปเก็บไว้ในที่อยู่ของตัว เรื่องอาหารเอาเข้าไว้ในที่อยู่ ไม่ได้ ต้องสร้างกุฏิเอาไว้หรือสร้างเป็นเรือนว่างเอาไว้เป็นกลางแล้วรักษาไว้ที่ตรงนั้น อัน โตวฏฐะ สามป๊กกะ ทำไม่ได้ ภาษบาลี เอากันเองก็ดี เอาไว้ในที่อยู่อาศัยเป็นอาบัติทุกกฏ เป็น อาบัติหมด แต่นี้คำว่าอาบัติก็คืออาบัติ ต้องเป็นอาบัติ

แต่ของเรา เราถือว่าเป็นอาบัติมันเป็นวินัย แต่ทำ ทำคือว่าสิ่งที่เราทำประโยชน์ เราเอามา ทำประโยชน์ของเรา ถ้าเราได้ประโยชน์ของเรา เรารับผิดชอบของเรา ไม่ใช่ที่ว่าเที่ยวแต่สอนคนอื่นนะ แล้วตัวเองผิดก็ไม่ยอมรับว่าตัวเองผิดนะ ผิดมันผิดอะไร ผิดอันนี้มันเป็นความผิด แต่เอา ประโยชน์ ถ้าเราจะเอาไปเก็บไว้ที่อื่นแล้วถึงเวลาต้องการแล้วเราก็เรียกหาๆ มันก็ยุ่งกันไปหมด เห็นไหม เวลาสิ่งก่อสร้างมันยุ่งกันไปหมด สิ่งนี้ยุ่ง มันต้องรู้ก่อน มันต้องสะอาดที่เราก่อน เรา ทำอะไรก็ต้องรู้ดูรู้ผิด เราสะอาดหรือเราไม่สะอาด

แต่นี้ที่เราทำอย่างนี้ เห็นไหม คุณติ อย่างเช่นคุยกับโยม เวลาคุยกับโยมเห็นไหม อนิยต ๒ ภิกษุจะอยู่กับสีกา อยู่กับผู้หญิงโดยไม่มีบุคคลที่ ๓ ไม่ได้ มีบุคคลที่เชื่อถือได้มาบอกว่าเป็น อาบัติอะไรต้องเชื่อตามนั้นหมดเลย แต่ขณะที่เรามาอยู่ที่โพธารามอยู่คนเดียว เห็นไหม เมื่อก่อน อยู่คนเดียว ไอ้...มันจะเข้ามาประสานงาน มันจะเอาไอ้...เข้ามา เอาเข้ามาจนคนที่เขามาเป็นพยาน

บอกว่า “ไปเถอะ ไปเถอะ เปื่อเต็มที” ไปลากเขามาตลอดใจ มันก็เลยแบบว่าถือสิทธิ์กันไปเลย ว่าเวลาเข้ามาหาเรา ธรรมดาจะเข้าหาเรามันต้องมีบุคคลที่ ๓ ไซ้ใหม่ มีผู้ชายเข้ามาด้วย แต่พวกนี้เข้ามาถ้ามันเป็นอาบัติเราต้องยอมรับว่ามันเป็นอาบัติ แต่ในการทำงานในการขับเคลื่อนไป มันมีบางอย่างที่มันมีความจำเป็น มันมีความจำเป็น มันหาไม่ได้ว่าอย่างนั้นเถอะ

อย่างเช่น เช่นเราพระบวชใหม่แล้วเราจะออกธุดงค์ ออกธุดงค์ไซ้ใหม่ ตามวินัยต้อง ๕ พรรษาขึ้น ถ้ายังไม่ ๕ พรรษาขึ้นยังไม่บรรลุนิติภาวะ แต่เราธุดงค์ตั้งแต่พรรษาที่ ๑ เลย เพราะอะไร? เพราะเราไม่รู้เรื่อง ออกพรรษาปุ๊บเราไปแล้ว เราออกพม่าเลย เราไปปี้ลือกข้ามพม่าไปเลย แล้วสุดท้ายแล้วนะ พระกิติ คนนั่นกิติ คนนี้กิติ แล้วเราก็ค้นคว้าเอง เรามาค้นคว้าในบุพพสิกขา เราพรรษาเดียวออกไปธุดงค์ เข้าไปธุดงค์ถ้าเกิดเราเข้าไปภวานาที่ไหนดี ภวานาที่ไหนจิตเป็นสมาธิ ปัญญามันเกิดดี แต่มันผิดวินัย เพราะว่าเราไม่ถือนิสัยใคร ให้อริชฐานเอาว่าเราขอถือนิสัย หรือว่าถ้าเราเป็นอาบัติแล้ว สมมุติเราเป็นอาบัติ พรากของเขียวเป็นอาบัติปาจิตตีย์นี้เวลาภวานามันจะไม่ลง ถ้ามีภิกษุองค์ใดองค์หนึ่งมีพรรษามากเดินผ่านมาเราจะขอนิสัยทันที เราจะปลงอาบัติทันทีเห็นใหม่ เพราะอะไร เพราะพระพุทธเจ้าเน้น เน้นเรื่องผล เรื่องกรรมไง

กรรมและวินัย วินัยเป็นข้อห้าม แต่เน้นเรื่องกรรมคือเรื่องสัจจะความจริง เรื่องความถูกต้อง ถ้าภวานาดี ถ้าจิตสงบ ถ้าผู้ที่มีปัญญาให้ภวานาเท่านั้นเกิด เพราะการภวานานี้แสนยาก ให้ภวานาอยู่ได้ ประสว่าผิดได้ ผิด ผิดตามกฎหมาย แต่เรารู้ เราสำนึก เราสำนึกอยู่เห็นใหม่ คำว่าสำนึกอยู่ เราไม่ใช่ผิดเพราะหน้าด้าน เพราะตะแบง เพราะหาทางออก เพราะอยากดัง เพราะอยากใหญ่ เพราะอยากอยู่คนเดียว เพราะไม่อยากจะให้ใครมาจับผิด แต่เพราะการภวานาที่นี้มันดี จิตมันสงบจริงๆ แล้วปัญญามันก็เกิดจริงๆ แล้วเราจะจากที่นี้ไปก็เสียดายมาก ถึงบอกว่าให้อยู่ได้ ให้อยู่ได้แล้วให้อริชฐานเอา ให้ตั้งใจเอาว่าถ้ามีภิกษุองค์ใดพรรษาเกิน ๕ มา เราจะขอนิสัยทันที เราจะปลงอาบัติทันทีเห็นใหม่

แล้วเราทำมา เวลาเราพูดว่าเราออกธุดงค์ตั้งแต่พรรษา ๑ ใครกึ่งงนะว่า เอ๊ะ พรรษา ๑ ไปได้อย่างไร? ออกพรรษาแล้วเก็บของได้ไปแล้ว คิดในใจเลยนะ จะไม่หันหน้ากลับมาเลยนะ เพราะไปเจอพระที่รังแกฯ เวลาออกจากวัดนั้นไปนะ พุดเลยนะ คิดในใจนะแม้แต่ปีสสาวะจะไม่หันหน้ามาทางนี้อีกเลย ไปสุดๆ เลย ไปอย่างเดียวเลย ไปสุดๆ เลย นี่พุดถึงการประพฤติปฏิบัติ การถือศีล ศีลถ้าเรามีปัญญาเราจะเข้าใจ เราจะบอกว่าการมาปฏิบัติมันต้องมีความสะอาดนี้มาก่อน

แล้วนี่เห็นไหม ถ้าคนมันไม่เป็น เมื่อวานเขามาน่าสงสารมาก เพราะไอ้...มันฝากมา ฝาก ลูกน้องมา บวชพรรษา ๑ บวชกันแล้วก็ร่วมกันไป ร่วมกันชักจูงกันไป ไปนั่งภาวนาในป่าช้า พอ นั่งภาวนาในป่าช้าบังเอิญจิตมันลง พอจิตมันลง มันลงปั๊บมันมีเป็นดวงแก้วเข้ามา จากดวงแก้ว เข้ามาดวงแก้วระเบิด พระเบิติดวงแก้วมันเป็นเสื่อกระโดดใส่ ตกใจมากเลย พอตกใจมากก็ วิ่งออกมาเลย พอวิ่งออกมาประมาณได้ ๓-๔ วัน บ้าไป ๓ ปี แล้วญาติพี่น้องก็พยายามฟื้นฟู เอามา ฟื้นฟู เอามาฟื้นฟู พยายามตั้งสติมา แล้วเมื่อวานพามาหาเรา เวลาคนมาบอกเป็นอย่างนั้น จิตสงบ แล้วมันจะมีดวงแก้วเข้ามาถึงหน้าตัวเอง ดวงแก้วนี้ระเบิด พระเบิติดวงแก้วกลายเป็นเสื่อโคร่ง เสื่อ โกร่งกระโดดใส่ นี่เขาเล่านะ นี่พูดถึงญาติพี่น้องเขาจับเขาได้แค่นี้ เราถามเจ้าตัวว่า “มันเป็น อะไร? มันทำอะไร?”

เมื่อวานเขาจะมาให้เราแก้ไข เราก็ถามว่า “มันเป็นอย่างไร?”

บอกว่า นั่งภาวนาไปปั๊บมันก็มีดวงแก้วเข้ามาแล้วมันระเบิด แต่พระเบิติดแล้วไม่รู้ว่าเป็น ตัวอะไรกระโดดเข้าใส่ แล้วตกใจมาก พอตกใจมากหลุดไป ๓ ปี ฟื้นฟูมาตอนนี้เลยกลายเป็น บุคคลที่มีความรู้สึกอยู่ ๕๐ เปอร์เซ็นต์ คือสติไม่สมบูรณ์ แต่ก็ดีขึ้น แต่ก็พูดได้ ทำงานได้ แต่ ปัญญาจะไม่ทัน เราบอกนี่ชีวิตเป็นอย่างนี้

เราบอกว่า “ถ้าอย่างนี้แล้วนะ พยายามกลับมา กลับมาตั้งสติ”

ถามว่า “จะกลับมาภาวนาอีกได้ไหม?” ... ไม่กล้า ไม่กล้าอีกเลย ไม่กล้าหลับตาเลยละ

เราบอกว่า “ถ้าจะฟื้นฟูฟื้นฟูสติขึ้นมาก่อน แล้วก็ย้อนกลับมา”

ประสบการณ์ของเราะ นั่งพรรษาแรกเลย บวชใหม่ๆ นี่แล้วทำดีมาก มันเป็นเหมือนกับ รถยนต์ ไฟรถยนต์เห็นไหม ฟุ้งเข้าใส่เราเลย ฟุ้งเข้ามาเลย ฟุ้งเข้ามาเลยนะ แต่ของเราฟุ้งเข้ามาเรา ก็มีสติพร้อมเห็นไหม เราบอกว่า “จิตเราสงบ”

ไอ้อย่างนี้นะมันไม่มีทุกคนนะ เวลาจิตคนสงบเฉยๆ ก็มี สงบตกจากที่สูงก็มี สงบแบบ พิสดารก็มี มันอยู่ที่จิตนิสัย อยู่ที่อำนาจของจิตแต่ละดวง ไม่เหมือนกันหรอก เราบอก ถ้าจิตเราสงบปั๊บ ถ้าเห็นดวงแก้ว เห็นอะไรอยู่ข้างนอก มันจะคล้ายๆ อย่างนี้ เพราะจิตมันสงบ เหมือนเรา ตาเราเห็นภาพ จิตสงบปั๊บจิตมันเห็น เห็นนิมิต เห็นอะไรก็แล้วแต่ เห็นนิมิตนะเห็น

ข้างนอก อันนี้ส่งออก ถ้าตามอันนี้ไปจะไม่มีวันจบหรือ เพราะหลวงตาท่านเคยบอก ท่านเคยตามแสงนี้ไป ท่านบอก

“ตามไปเถอะ ไม่มีวันที่สิ้นสุด”

แต่ถ้าของเราทำนะ ถ้าจิตสงบปั๊บถ้าเห็น ถ้ามันพุ่งเข้ามาใส่ ก็คือเราควบคุมไม่ได้ มันเหมือนกับเราถูกรางวัลที่ ๑ เหมือนเด็กได้เงินทองมาแล้วใช้เงินไม่เป็นจะทำให้คนนั้นเสียหมดเลย นี่มันพุ่งเข้ามา ถ้ารู้สึกมีเงินมันก็ยังดี แต่ถ้าเด็กแย่มากเลยเงินนี้ทำให้คนเสีย บ้า คนเราซื้อออกไปเลย สมมุติถูกรางวัลที่ ๑ ปีบเราซื้อออกไปเลย

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าจิตมันเข้ามาปั๊บทำให้เสียหายไปเลย แต่ถ้ามันไม่ถึงกระนั้นนะ เรายังรักษามัน เราดี เราเห็นมันมา เราก็มองเราเป็นผู้วิเศษไง ฉะนั้นถ้าจิตมันเห็นปั๊บ จิตเห็น เห็นสิ่งที่รู้จิตเป็นผู้รู้ เห็นสิ่งที่ถูกรู้แล้วจะกลายเป็นประโยชน์ เราตั้งสติให้ดีแล้วรำพึง ดึงมันเข้ามา ดึงเข้ามา เราดึงมาต้องมีสิ่งใดไปดึง แต่ถ้าจิตเราสงบปั๊บเรารำพึง ความคิดใจ รำพึง รำพึงให้ดวงแก้วหรือให้สิ่งที่เป็นสว่างขยับเข้ามาใกล้เรื่อยๆ ถ้ามีกำลังนะดึงแล้วมันจะเข้ามาๆ ถ้าเราไม่มีกำลังดึงมันจะไม่เข้ามาจะขึ้น ถ้าดึงเข้ามาๆ นะ ถ้ามีกำลังพอจะดึงเข้ามาเรื่อยๆ ดึงเข้ามาเรื่อยๆ จนดวงแก้วจากสิ่งที่เป็นความสว่างกับจิตมันเข้ามาเป็นอันเดียวกัน พออันเดียวกันปั๊บมันจะสว่างจากจิตออกไป พับ!

อภิญา ๖ แสงตกที่ไหนดูที่นั่น เสียงที่ไหนดูที่นั่น แต่อภิญาไม่ใช่ร้อยสัจ แล้วเจริญแล้วเสื่อม เสื่อมแล้วเจริญ แล้วถ้าทำเป็นนะ ถ้าทำไม่เป็นนะ นี่พูดถึงข้อเท็จจริงและวิธีการเป็นอย่างนี้ แต่แต่ยังทำไม่ได้หรือ ทำไม่ได้เพราะอะไร? เพราะเดี๋ยวนี้ถึงพุทธกาล ถ้าสมัยพุทธกาลมันจะมีคนที่มีอำนาจวาสนา คือว่าประธานะเรามีกำลัง จิตเราดี แต่คราวนี้จิตพวกเรากำลังๆ ก้าวๆ ใจ จะว่าดีก็ชั่ว จะว่าชั่วก็คนดี จะว่าเป็นคนดีก็คนชั่ว คือว่ามันดิบดีๆ สุกๆ ใจ พวกเรานี่ ๕๐ เปอร์เซ็นต์ มันถึงทำอะไรไม่ค่อยได้กัน พูดถึงสัจจะความจริงเป็นอย่างนี้ นี่พูดถึงเราพยายามแก้ไขเขาเขาฝากมา

แล้วย้อนกลับมาโยมผู้เฒ่าท่านนั้นนะ เขาบอกว่า “แล้วของเขานะจิตมันสงบ โอ้โฮ สุขมาก สุขมากๆ เลยนะ พุทฺโธ พุทฺโธ พุทฺโธ แล้วมันสุขมาก บางทีมันแวบหาย”

แวบหายตกวงค์ อย่าให้แวบไม่ได้เลย ถ้าแวบปั๊บมันจะตกวงค์ เหมือนสะพาน ถ้าคอสะพานถ้าจิตเราพุทฺโธ พุทฺโธ พุทฺโธไปถึงสะพาน ถ้าสะพานมันถมไม่ถมมันจะตกคอสะพาน

ฉะนั้นเราจะต้องถมๆ ก็อสติเราจะต้องให้ตีมาก พุทโธ พุทโธไปนี่ ต้องให้จิตเราพุทโธ พุทโธ อย่าให้ตกคอสะพาน ให้ขึ้นสะพาน เขาบอกข้ามสะพานไป เข้าสมาธิไปเลย แล้วเข้าสมาธิไปเลย มันสุขมาก แต่บางทีมันตกเห็นใหม่ แล้วตกนี่คืออะไร? ตกนี่คือภวังค์ นี่พรหมรูปฝึก ถ้าเป็นสมาธิมันก็มีจนาสมาธิ ฉะนั้นให้ตั้งสติให้ดี แต่แกก็สงบได้ บอก “โอ้อโฮ คิดถึงคำหลวงพ่อกว่าเลยที่เราต้องรู้เองสิ เราต้องรู้เองสิ” เขาเป็นอธิธรรมมาตลอดเห็นใหม่ ตั้งแต่หนุ่มจนแก่ แล้วหนุ่มจนแก่ปฏิบัติกับเขามานี้ พอถึงเวลาที่ออกไปส่งอารมณ์ ส่งอารมณ์

บอกว่า “มันไร้สาระ อะไรจะต้องไปส่งอารมณ์ มีมิดังค์แล้วมาถามทำไมว่ามีดังค์ มีความสุขต้องมาถามเราหรือ ก็สุขก็สุขที่ใจ”

เขาบอกว่า เขาซึ่งมาก เพราะทฤษฎีที่เขาสอนมานี้หลอกทั้งนั้นแล้วพอจิตของเขาไปเป็น บอกว่า เพราะหลวงพ่อบอกว่าต้องรู้เอง ธรรมะนี่สันทิฎฐิโก รู้เอง เห็นเอง จะต้องเป็นสมบัติของเรา มันเป็นสมบัติของเราแล้วมันมีความสุขมาก บอก “โอ้อโฮ สุขมาก” สิ่งที่ทำๆ มาชั่วชีวิตเลยนะ ไร้สาระ หลอกกันมาตั้งแต่หนุ่มจนแก่ แล้วพอแก่ขึ้นมาพอทำได้ขึ้นมาถึงซึ่งใจมาก จะคิดอะไร จะคิดถึงหลวงพ่อ คิดถึงหลวงพ่อดีละ

แล้วทำอย่างไรต่อไป?

พยายามพุทโธเรื่อยๆ นะ พยายามทำพุทโธเรื่อยๆ เพราะอะไร? เพราะจิตนี้ สมาธินั้นเป็นอนิจจัง สรรพสิ่งนี้เป็นอนิจจัง เพราะมันเกิดแล้วมันก็แปรปรวน พอมันแปรปรวนเราก็ต้องกำหนดพุทโธบ่อยๆ บ่อยๆ จนจิตมันมีกำลังของมัน แล้วเวลาออกเห็นใหม่ เวลาออกถ้าจิตสงบเข้ามา พุทโธ พุทโธ พุทโธ ฌณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ

อัปปนาสมาธิมันปล่อยขั้นหมดเลย มันปล่อยขั้นขั้นนี้หมดเลย จิตมันสักแต่ว่าจิตเลย มันจะสงบมาก ทำอะไรไม่ได้ พอมันคลาย คำว่าถอนคือว่าความซาบซ่านมันออกมา มันถอนออกมาคือความรับรู้ จิตละเอียดเข้าไปมันปล่อยหมด มันเข้าไปละเอียดตัวมันเอง แล้วมันรับรู้ รับรู้ อารมณ์ออกมา ถ้ารับรู้ออกมา พอรับรู้อารมณ์สิ่งรับรู้รำพึงไปที่กาย เวทนา จิต ธรรม ถ้ารำพึงไปที่กาย เวทนา จิต ธรรม เห็นกาย เวทนา จิต ธรรม โดยฐานที่เป็นสมาธิ วิปัสสนาจะเกิดตรงนี้

แล้วถ้าจิตมันไม่ได้ทำอย่างไร? ถ้าจิตมันไม่ได้นี้ พอเราออกมาแล้วเราก็ใช้ปัญญาได้คือฝึกฝนใจ ปัญญาที่เราฝึกฝนเห็นใหม่ คนที่ทำงานเป็นมันต้องฝึกงานมาทั้งนั้น ไม่ใช่จิตสงบ

แล้วจะมาเห็นกายเลขนี้มันก็สับสนเหมือนกันนะ มันเป็นของที่มันเป็นคุณวิเศษ มันเป็นของที่มหัศจรรย์ มันเป็นอริยสัจ มันเป็นสิ่งจะความจริงที่มันจะเกิดขึ้น เกิดขึ้นด้วยอำนาจวาสนาเพราะอะไร? นี่คืออริยสัจ นี่จะทำให้พ้นจากทุกข์

แล้วเราก็ย้อนกลับไป ย้อนกลับไปที่ว่าเราสร้างอะไรกันมา อำนาจวาสนาของเรา เราสร้างมาได้แค่ไหน? เรามีศรัทธามีความเชื่อเราอยากทำ แต่ศรัทธาความเชื่อเห็นใหม่ มานั่งอยู่ที่คูลี ในกระเป๋าคคนไม่เหมือนกันนะ ในกระเป๋าคคนมีมากมีน้อยไม่เหมือนกัน คำว่าในกระเป๋านั้นคือเงิน แต่อำนาจวาสนาคือบารมี คือจิต จิตที่มันสร้างมาไง ถ้าจิตที่มันสร้างมาจิตใจมันจะเข้มแข็ง จิตใจมันจะเป็นจิตใจสาธารณะ จิตใจสาธารณะคือจิตใจที่มันไม่เห็นแก่ตัวใจ

เห็นแก่ตัวคือเห็นแก่กิเลส ใครคิดถึงตัวเองก่อนคือคิดถึงกิเลสเพราะกิเลสมันอยู่ที่ตัว แต่ถ้าจิตใจมันเป็นสาธารณะ จิตใจที่มันมีการทำงานออกไป จิตใจอย่างนั้นเห็นใหม่ มันถึงเป็นอริยสัจใจ นี่ใจธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมะเป็นธรรมชาติ อันนี้ธรรมะสาธารณะนะ แต่เวลาธรรมมันเกิดขึ้นมา ธรรมะเป็นธรรมชาติของพระพุทธเจ้า แต่เราฝึกฝนน้อมขึ้นมาจนเป็นธรรมะของเรา จิตมันเกิดขึ้นมาเห็นใหม่ มันการกระทำของเรา นี่มรรคญาณใจ นี่ก็เหมือนกับว่าเรัดักอาหาร สำหรับตั้งอยู่นี่อาหารเรัดักใส่ปาก เราได้กินลงไป เราได้ลงท้องเรา เราก็เป็นความอึดของเรา

นี่ก็เหมือนกัน อริยสัจมันเกิดกับใครมันก็เป็นสมบัติของคนนั้น มันก็แก่กิเลสของคนนั้นเห็นใหม่ อย่างนี้ธรรมะมันถึงว่าธรรมะเอาออกมาได้อย่างไร? เอาออกมาโชว์กันได้อย่างไร? แต่มันออกมาด้วยการสอนนี่ไง ออกมาด้วยวิธีการไง ออกมาด้วยการบอกกล่าว แต่ตัวจริงๆ มันคือความรู้สึกตัวนั้น คือตัวใจแล้วมันย้อนกลับมา แล้วใจมันมีวุฒิภาวะต่างๆ กันมา เราถึงต้องเลือกคลานกันไป เราจะต้องทำของเราไป เราพยายามทำของเราไป ทำของเราไปนะ แล้วถ้าสัจจะความจริงขึ้นมาสันติภูมิจิโก

สันติภูมิจิโกหมายถึงว่ามันประสพเอง รู้เอง แล้วไม่ต้องมีใครบอก แล้วสอนง่าย เออ เอื้อเอื้อเอื้อ ...มันรู้กันหมดใจ ใจรู้อยู่คนเดียว บ้าอยู่คนเดียวนะ ใจอย่างนั้นขึ้นนะ เออ เออ เออ ก็ต่างคนต่างเห็น เห็นใหม่ มันเห็นเหมือนกัน รู้เหมือนกัน มันจะซึ่งใจมาก แต่ถ้าเราฝึกไปนี่มันสมบัติภายใน นี่อริยทรัพย์ เราทำบุญกุศลนะ แม้มันเป็นอามิส มันเป็นบุญกุศล มันก็ต้องยังไปตาม

กรรม แต่อันนี้มันอยู่กับเรา เราจะขยับเขยื้อนมันเป็นเรื่องของเรา เป็นของเราทั้งหมดเลยแล้วก็ทำได้ เราทำได้เราก็ต้องทำได้

เขาเอามาให้ดู ถ้าพูดไปจากทั่วไปเพราะบ้ำมา ๓ ปีนะ พ่อแม่พี่น้องจะทุกข์ขนาดไหน แล้วเขาเอาเข้ามาหาย แล้วทีนี้พอเขาเองเขาได้ประสบเขาถึงอยากจะดีขึ้นใจ เขาอยากจะดีขึ้น เรา ก็บอกว่าไม่มีปัญหาหรอก หลับตาเถิด หลับตาแล้วตั้งสติ ตั้งสติ มีปัญหาเราแก้เอง

ที่ไปปฏิบัติกัน อยู่ดีๆ ก็ชักชวนกันเข้าไปในป่าช้า แล้วพอเจออะไรเข้าก็ตกใจ ถ้าตกใจ ตอนนั้นนะ มีคนปลอบนะ มีคนพินมมานะ มันก็ไม่มีอะไร พอมันตกใจเองแล้วมันก็ไป เพราะ ตกใจ คนตกใจมันก็ไป แล้วพอไปมันก็ยังซ้ำเติมตัวเองใจ ความคิดความอ่านมันก็เหยียบย้ำ ซ้ำเติมตัวเองไปเลย แล้วพยายามพินกลับมา

แต่ถ้ามีครูมีอาจารย์นะ มันเรื่องธรรมดา บอกของเราอย่างที่ว่านี่มันเคลื่อนเข้าไปเราเลย พุงเข้ามาเลยนะ เหมือนรถวิ่ง นั่งอยู่อย่างนี้รถวิ่งมาชนเราเลย พงะเหมือนกัน เพราะตอนนั้นมัน ยังใหม่ ตอนใหม่ๆ มันจะมีอะไรลึกลับมหัศจรรย์มากพอสมควรเลย แต่ แต่เราเก็บไว้ ถ้าเขามา พูดบ๊ีบเราจะตอบได้หมด เพราะ เพราะเราก็เป็นมาแล้ว เราเคยเป็นเคยมา เราเคยประสบการณ์ อย่างนี้ เราเคยประสบมาหมด แล้วเวลาพูดไปเห็นไหม เอ๊ เด็กๆ พูดอะไรขนาด (เทพสิ้นสุดเพียง เท่านั้น)